

Karl König: A Camphill-mozgalom

Jelen fordítás alapjául a könyv 1975-ös német nyelvű kiadása szolgált

Fordította: Jacsev Nikolai

Előszó az első német nyelvű kiadáshoz

Ez az írás egy 1961-ben angol nyelven megjelent könyvecskének a fordítása. Az első előadás 1959 karácsonyán látott napvilágot a "Camphill-mozgalom" negyedévente megjelenő lapjában, a "THE CRESSET"-ben. A második előadást később csatolták hozzá abból a célból, hogy az e mozgalomban tevékeny munkatársak és barátok megtapasztalhassanak valamit a munkaközösség spirituális hátteréből.

Munkánk 1940 júniusában kezdődött el Skóciában. Most, huszonöt év elteltével, amikor mozgalmunk elsősorban a nyugati világban már eléggé elterjedt, munkánk által végre lehetőségessé vált az, hogy Közép-Európában is megvessük a lábunkat. Így tértünk vissza oda, ahonnan elindultunk. Egy nagy kör kezd bezáródni. Itt, ahol impulzusaink igaz forrásai fakadnak, itt kell – sok év tapasztalatával terhesen – létünk gyümölcseinek beérniük.

Emiatt találtuk szükségesnek, hogy törekvéseink és céljaink e rövid bevezetőjét német nyelven is megjelentessük. Legyen ez a kis írás segítője, tanácsadója és barátja mindazoknak, akik erre a munkára adják magukat.

Brachenreuthe, 1965 márciusa.

Alix Roth

Előszó a második német nyelvű kiadáshoz

Tíz év elteltével napvilágot lát ennek az írásnak a második kiadása. Ebben az időszakban a Camphill-mozgalom erőteljes növekedésnek indult, elterjedt és differenciálódott. Új helyek létesültek, új impulzusok hatnak, és a világ is megváltozott. De ami ebben a kis könyvecskében benne van, az megtartotta érvényességét: Továbbra is felfogható, mint mindenkori munkánk alapja.

Aigues Vertes, 1975 szeptember.

Alix Roth

A Camphill-mozgalom három vezérsillaga

1959 karácsonya! Immár 21 éve annak, hogy ezt az ünnepet először nem odahaza, hanem Angliában ültem meg. Egy kicsi kis szobácskában üldögéltem, London sok ezer mellékutcája egyikében – egyedül, idegenként, mint egy csepp e nagyváros végeláthatatlan embertengerében. Tudtam, hogy emberek tízezreinek ugyanaz a sors adatik, mint nekem, férfiak és nők, gyerekek és felnőttek. Mind hasonló helyzetben voltunk, mint cél nélküli magányos hajók. Kiszakítva a hazai földből, épp csak a pusztta életünket menthették meg, mint olyan növények, amelyeket a kinti földbírodalomból kis cserepekbe ültetnek át. Hogyan élhetjük most ezt túl?

A gyertya, amely az előttem lévő kandallón égett, gyenge fényét az örökzöld ágacsákára vetette. A gázláng halkán susogott. Gondolataim a jövőben jártak. Vajon rendet fogok-e tudni még teremteni az életemben? Vajon létem széttört cserépdarabkáit össze lehet-e még fűzni új keretű? Sokadmagammal azok közé tartoztam, akik túl fiatalok voltak ahhoz, hogy katonaként bevonhassák az első világháború eseményeibe. Azután jött a lélegzetelállító fellendülés időszaka, amikor úgy tűnt, minden jó úton halad, míg lassan a második világháború is fel nem tűnt a láthatáron. Akkor ott ültem én, kiszakítva a munkámból, és úgy éreztem magam, mint egy hajótörött, aki egy magányos, lakatlan szigetre sodródott ki.

Gyertyácskám lobogott, és sajátos árnyakat vetett a falra. Európát magam mögött hagytam, hiszen ez itt már nem Európa volt, hanem a nyugati világ egy kis darabkája. Nem tudtam a nyelvet, és az emberek is idegen voltak. Más volt az életmódjuk, és a történelmükről is keveset tudtam. Én egy másfajta közegből jöttem, mások voltak a szokásaim és más a világszemléletem. Ezek közül az idegenek közül néhányan barátságosnak tündek, mások viszont épp csak annyi érdeklődést mutattak, amennyit az udvariasság megkívánt.

Így voltam én teljesen magamra utalva! Lesz-e vajon erőm még egy újrakezdéshez?

A feleségem és a gyerekeim néhány napon belül meg kellett, hogy érkezzenek. Ezen kívül még sok barátunk Olaszországban, Franciaországban, Hollandiában, Svájcban és Csehszlovákiában arra várt, hogy kijöhessen hozzám. De minek? Dolgozhatok-e majd egyáltalán? És mihez kezdjek? Pedig barátaim arra várnak, hogy velem együtt dolgozhassanak! Fent Skóciában ugyan már találtunk egy megfelelőnek tetsző házat, ahol együtt elkezdhetjük közösségi életünket, - de hogyan fogunk így élni? Mint egy enklávé, ebben a hatalmas országban, ahol mi mind csak idegen vagyunk. És mi vajon a mi feladatunk?

Gyertyácskám lángja most nyugodtan és világosan fénylett, és tekintetem egy kis könyvre esett, amit egy kedves embertársamtól kaptam karácsonyra. Egy angol nyelvű Biblia volt. Soha nem volt még ilyen a kezemben. Csodálkozva vettem észre, hogy ez a kiadás egy különleges ajánlással van ellátva a Jakab I.-ből, egy uralkodóéval, aki a "kereszténység legnagyobb bolondja" címet viseli, de akit én évek óta erősen tisztetek. Az ajánlásban a következőket olvastam: "... tovább menni bizalommal és bátor elhatározással, Krisztus igazságát megkapni és terjeszteni, közel és távol...". "Nem ez az az alap, ami én is támaszkodhatok?" – kérdeztem magamtól.

Igen, ez a közös alap! Most már egy kicsit többet láttam abból a feladatból, ami előttem állt. Ausztria tele volt olyan férfiakkal, akik elárulták az európai sors legbelsőbb lényegét. A nacionalisták légereket építettek, és csak hatalmat és erőszakot ismertek. Európa pöffedt öntelt dicsőségétől, pedig már csak egy lépés választotta el attól, hogy csatamezővé váljon. Képtelenek lennének Európa eredeti feladatából akár egy darabkát is fölvállalni, s azt mintegy maggá átváltoztatva eredeti missziójából valamicskét megmenteni? Csak egy darabkát abból a humanitásból, abból a belső szabadságból, békeszeretetből, abból a méltóságból, amely az övé?

Ha ez lehetséges volna, nem lenn-e megint értelme élni és dolgozni. Nem kellene megpróbálnunk megvalósítani valamit ebből az Európából, amely most a semmibe vész? Megvalósítani, nem szavakkal, hanem tettekkel?

Hogy szolgáljunk, és ne uralkodjunk; hogy segítsünk, és ne húzódozzunk; hogy segítsünk, és ne pedig fájdalmat okozzunk – ez lesz a mi feladatunk!

Ilyen gondolatok jártak a fejemben akkoriban, és idővel kezdtem őket mind alaposabban kiismerni. A szenvedés és a szükség hetei után ébredtek fel bennem ismét, hogy lényem talányát megvilágosítsák. Ezen a szentestén még nem létezett “Camphill”, sem pedig “mozgalom”. A jövő ugyan borúsnak tűnt, de az akarat az megvolt, s ez elkezdte saját útját kitaposni.

II.

Kezdetől fogva egy határozott feladatot állítottunk magunk elé: a gyógypedagógiát. Néhányunknak volt ilyen irányú képzettsége, de a többiek is szerettek volna fokozatosan belenőni. A gyógypedagógiában egy különleges feladatot láttunk magunk előtt. A különleges gondozást igénylő (seelenpflegebedürftige) gyermekek megértésének új módszerével ajándékozott meg minket RUDOLF STEINER. Sok iskolát és otthont volt módunk látni a kontinensen és Angliában egyaránt, ahol ennek megfelelően folyik a munka. Először azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy a meglévő intézmények mellé létrehozzunk még továbbiakat. Akkoriban egy olyan homályos érzésünk volt, mintha a fogyatékkal élő (zurückgebliebenen) gyerekek hozzánk hasonló helyzetben lennének. Ők is menekültek voltak, hisz a társadalom nem akarta a közösség tagjaiként őket elismerni őket. Mi politikai értelemben, ezek a gyerekek pedig szociális értelemben voltak menekültek.

A velük való együttélés, úgy tűnt, hogy nagyon jól megy. Már az első gyerekek, akiket a gondjainkra bízta, úgy érezték magukat nálunk, mint otthon, és egyáltalán nem esett a nehezünkre egészen a szívünkbe zárni őket. A munkát, amit mi egyébként is oly szívesen akartunk végezni, teljes mértékben ránk bízta, ráadásul megajándékozta minket azzal a bizonyossággal, hogy egy nagyon fontos és szükséges munkát végzünk, és hogy egyáltalán nem vagyunk haszontalan lakói ennek az országnak. Arra is lehetőséget adtak, hogy a kenyérre valónkat megkeressük, és így nem függünk külső támogatásuktól. De a legfontosabb mégis az volt, hogy ezek a gyerekek különleges magatartást kívántak meg tőlünk. Hiszen nem csak hogy nevelnünk és képezniük kellett őket, hanem különleges igény-
való-létük (So-Sein) egyszerű ténye következtében bizonyos tulajdonságokat követeltek meg tőlünk, melyeket nekünk magunkban ki kellett fejlesztenünk: türelmet, higgadtságot és együttérzést. Megértést követeltek különleges viselkedésükért, így minden nap vizsgáznunk kellett emberségből és önnevelésből. Ezt a páratlan lehetőséget kaptuk tőlük ajándékba.

Ezzel párhuzamosan meg kellett tanulnunk gondoskodni a kertről és a földekről, főzni és végezni a házimunkákat, mert abban az első pillanattól kezdve megegyeztünk, hogy nem veszünk fel alkalmazottakat, sem pedig cselédeket, hanem minden munkát magunk végzünk. A munka maga is a gyógypedagógiai eszközök egyikét képviselte, és a gyerekek is, mindenki képességeinek megfelelően, segítettek a különféle házkörűli munkákban.

Saját gyermekeink a teljes házközösség tagjai lettek, ami által a mesterséges határok a fejlődésben visszamaradt (zurückgebliebenen) és a normális gyerekek közt teljesen megszűntek. Sokan közülünk szinte kinyilatkoztatásként élte át, hogy mennyire “normálisak” ezek a fejlődésükben visszamaradt gyerekek. Nap mint nap újabb és újabb szempontok lettek számunkra nyilvánvalóvá a gyógypedagógia egész területéről. Rájöttünk, hogy mennyire fontos ezeknek a gyerekeknek, hogy egy zárt közösség befogadja őket, amely egyfajta védő-

burokként szolgál és egyben lehetőséget ad a számukra, hogy individuális képességeik kifejlődjenek.

Hamarosan szükségesnek, sőt nélkülözhetetlennek éreztük, hogy magunkat önismeretre neveljük. RUDOLF STEINER könyvei és előadásai nyújtották számunkra ehhez a vezérfonalat és a segítséget. Továbbá rá kellett jönnünk, hogy a gyerekeknek mennyire fontos a mélyen vallásos élet. Az ünnepek megünneplése és a vasárnapok megtartása, a reggeli és az esti közös imádság az egész házközösség társasági életének nélkülözhetetlen részévé vált. Világosan láttuk, hogy egy határozott napirend micsoda belső tartást ad a gyerekeknek. De ez saját törekvésünkhöz is – hogy önuralomra tegyünk szert – megfelelő alapot biztosított. Így állt össze emberi kapcsolataink sűrű hálózata, amely minden további, munkánk felépítésére irányuló próbálkozás alapja lett. A fejlődésükben visszamaradt gyerekek és a gyökereiktől megfosztott, hazátlan menekültek e sajátos együttélési formája hamarosan gyümölcsöt hozott. Különleges helyzetünk, RUDOLF STEINER szellemtudományi ideáival összekapcsolódva, azt a lehetőséget teremtette meg a számunkra, hogy egy újfajta szociális rendbe nőjünk bele. Ez a kicsi, alakulóban lévő közösség olyan volt, mint egy darab tészta, amelyben az európai sors egy darabkája kovásszá érlelődött, s ebből nyertük a Camphill-mozgalom szubsztanciáját. Társadalmi rendje és emberi viszonyai olyanok legyenek, mint egy darab kenyér.

III.

Hármas erő hat a Camphillek szociális szervezetének e kovászában, melyek eredetét három történelmi közösségalkotó kísérletben kell keresnünk. Noha ezek a törekvések kívülről szemlélve úgy tűnhet megghiúsultak, mégis az emberiség belső történelmi fejlődésére erős befolyást gyakoroltak az elmúlt háromszáz évben.

E három kísérlet mind ugyanabból a forrásból fakad. Ez egy kis könyvecske volt, amely 1610-től kezdve titokban körbejárt, majd később kinyomtatták, és sokan olvasták. Ennek az írásnak, melyet az európai vezetőknek, rendeknek és tudósoknak ajánlottak, a következő volt a címe: “A tiszteletreméltó Rózsakeresztes Rend testvériségének története”. Ez a rózsakeresztes testvériség rövid történetét tartalmazta, és a vázlatát annak az útnak, amelyen haladva az emberiség a testvériséghez juthatna. A könyv szándéka szerint igyekezett a már kezdődő harmincéves háborút megakadályozni, de ez sajnos hiábavaló fáradság volt. Az európai nemzetek készen álltak a háborúra, amit alaposan el is végeztek. Végül is elérték azt, hogy Európa nagy része és lakosság egyharmada megsemmisült.

Mégis, a “Testvériség története” úgy áramlott emberek tízezreinek a szívére és értelmére keresztül, mint egy búvópatak, és mindig újból és újból megpróbálta elérni azt, ami lehetetlen. Amióta ez a kis könyv megjelent, mindig akadtak Európában – majd később Észak-Amerikában is – kísérletek, melyek megpróbáltak közösségeket létrehozni.

Sok hiábavaló vállalkozás történt, melyek között sok hasztalan, sőt elég csúnya is akadt. De a legjelentősebbek, amelyekről fentebb már említést tettünk, három személy nevéhez köthetők:

JOHANN AMOS COMENIUS	1592-1670
LUDWIG ZINZENDORF GRÓF	1700-1760
ROBERT OWEN	1771-1858

Mindhárman, három egymást követő évszázadban, azzal próbálkoztak, hogy testvériséget építsenek. COMENIUS mint filozófus és tanár, ZINZENDORF mint keresztény

misszionárius, és OWEN mint társadalmi reformer. Egyik a másiknak adta tovább az idea fáklyáját.

COMENIUS egész biztos, hogy olvasta “Testvériség történetét”. ZINZENDORF tudott COMENIUS-ról, hiszen megkapta a cseh-morva testvérközösség püspöki gyűrűjét, amelynek előző tulajdonosa COMENIUS volt. OWEN is tudott ZINZENDORF-ról, mert fiatalkorában ahhoz a vallási megújulási mozgalomhoz kötődött, amely részben ZINZENDORF munkáján nyugodott. Így ez a három férfi, akik egyébként soha sem találkoztak, mert az egyik hamarabb elhunyt, minthogy a másik megszületett volna, mégis egyfajta láncot alkotnak, az “általános megújulás (reformáció)” láncát, amelyre a “Testvériség” is utalt.

Sorsukban megfigyelhető egyfajta egyre erősödő nyugati irányultságú tendencia. COMENIUS Közép-Európa keleti felén, Morvaországban született. Szülei az eredeti cseh egyház tagjai voltak. Minekutána különféle német egyetemeken teológiát és filozófiát hallgatott, COMENIUS visszatért szülőföldjére, ahol 1616-ban az “Unitas Fratrum” lelkészévé és diakónusává szentelték. 1928-ig Morvaországban maradt, de miután a nem katolikusok elleni üldözés már elviselhetetlenné vált, gyülekezetével együtt útra kelt. Először Lengyelországban telepedett le, és 1632-től a cseh testvérek helyi gyülekezetének a vezetője lett. A harmincéves háború következtében kifosztott Lengyelországot elhagyva COMENIUS 1641-42-ben Angliába látogat. Útja ezután Hollandián és Svédországon keresztül visszavezette Lengyelországba. Örök menekülésben élt, mígnem 1656-ban Amsterdamban otthonra talált. Igen befolyásos barátokat szerzett, akik támogatták törekvéseit, és segítettek több munkáját megjelentetni. COMENIUS, aki Kelet-Európában többször üldözést szenvedett, Angliában és Hollandiában barátokra és bizonyos megértésre talált

ZINZENDORF családja eredetileg Ausztriából származik, de minthogy lutheránusok voltak, nagyapjának el kellett menekülnie, mert nem akarta magát az osztrák császár hatalmának alávetni, aki minden alattvalójától megkövetelte a katolikus egyházhoz való lojalitást. A család Szászországban telepedett le, ZINZENDORF is itt született. Fiatalkorában a pietista mozgalom befolyása alatt állt, amely a 18. század eleji Németországban virágzott. A vallási “revitalizáció” hatására ZINZENDORF egy olyan jelentős testvériséget hoz létre, melynek maradványai mind a mai napig fellelhetők a világ különböző részein. A szászországi Herrnhutban alakult meg az első közösség, tagjai csehországi menekültek voltak – a cseh testvérek közösségének tagjai. Az évek során jelentős mértékben nőtt a “Herrnhuti Testvérközösség” tagjainak a száma. Európa-szerte alapítottak közösségeket és településeket, a testvérek közül néhányan tengerentúli missziót is folytattak.

ZINZENDORF volt néhányszor Angliában és kétszer Észak-Amerikában abból a célból, hogy az újonnan alapított közösségeket meglátogassa, és ott prédikáljon.

ZINZENDORF élete szüntelen utazás volt, egyik helyről a másikra vándorolt, harcolt a testvérközösség külső és belső ellenségei ellen, inspirálta barátait és tanítványait, és megpróbálta önmagát is legyőzni, mint ahogy ezt maga Krisztus is tette. 1760-ban hunyt el Herrnhutban, és testvérek ezrei vettek részt temetésén.

OWEN walesi szülők gyermeke volt. Már gyerekkorában megmutatkozott rendkívüli intelligenciája. Még nyolcéves sem volt, és tanítójának segédje lett: a kisebb diákokat tanította írni, olvasni, számolni. Tízéves korában elhagyta a szülői házat, és egy kendőkereskedő mellé szegődött inasnak. Pár évvel később egy óriási, ötezer főt foglalkoztató szövőüzem üzletvezetője lett Manchesterben. Harmincéves kora előtt, 1800-ban igazgatója és résztulajdonosa lett egy nagy fonodának a Glasgow melletti New Lanrakan. Itt hajtotta végre hatalmas kísérletét, létrehozván egy közösséget, amely több, mint húsz éven át az emberség virágzó és fénylő példája volt. E társadalmi kísérlet csodáját megtekinteni sokan jöttek a világ minden tájáról. De OWEN még többet és még nagyobbakat akart. Új közösséget hozott létre az új világban, Indiana államban. Ez a kísérlete rövid időn belül, 1825-ben teljes kudarcba

fulladt, és ő visszatért Angliába. Ettől az időtől kezdve élete szüntelen harc volt korának fékező ereje ellen, küzdelem a önelégültség, a tirannusok szüklátókörsége és a szegények kizsákmányolása ellen. Számtalan könyve és írása jelent meg, és előadások ezreit tartotta szerte Angliában. Életre hívta a szakszervezetek mozgalmát. Megteremtette az első betegbiztosítási alapot a dolgozó tömegek számára, és harcolt azért, hogy az emberi jogok valóban minden ember és minden gyerek számára érvényesülhessenek.

Élete utolsó napjaira visszatért szülővárosába, ahol 1858. november 17.-én elhunyt.

IV.

Mi a közös ebben a három emberben? Nagyon akarták az emberi társadalom átalakítását. Egy új társadalmi rendet láttak maguk előtt, amelyben az igaz testvériség élővé lehetne. Arra törekedtek, hogy az emberek megértsék egymást a világban. Az adott kornak és a körülményeknek megfelelően e kezdeményezések eléggé különböztek egymástól, mégis kölcsönösen támogatták egymást. COMENIUS lelkész volt, de fő érdeklődési területe a filozófia és a pedagógia volt. Egy egészen újszerű oktatási módszer megalkotója, amely szó és kép kapcsolatán alapul. "Nagy Oktatástanában" írja le ezt a rendszert. Egy helyütt így ír: "minden embertől elvárható, hogy:

1. minden dolgot tudjon
2. minden dolog felett hatalmat gyakoroljon, így saját maga fölött is,
3. minden dolgot, így saját magát is Istenhez, minden dolgok forrásához kell viszonyítania.

COMENIUS számára "ez az élet csak előkészítés az örök életre. A látható világ csupán egy magágyás, egy vendégállomás, egy képző intézmény az ember számára!" COMENIUS számára "a természet adja a tudás, a vallás és az erkölcs magvait, de nem adja magát a tudást, a vallást vagy az erkölcsiséget. Ezeket magának az embernek kell megszereznie."

A tanulás egy soha véget nem érő folyamat. Ezért volt COMENIUS nagy ideálja a pansophia, azaz egy olyan "univerzális iskola", egy az egész emberiség szolgálatában álló intézmény alapítása, amely minden tanulás forrása lehetne. Egyszer a következőképpen beszélt erről az ideálról: "aligha szükséges ecsetelni, mennyire szükség lenne egy olyan iskolára, amely az iskolák iskolája vagy egy didaktikai egyetem lehetne..."

...magát a tervet a tanároknak szent hittel kellene kezelniük, fogadalommal, ami által Isten dicsőségét emelhetik. E férfiak közös munkája céljául azt kellene megtenni, hogy a tudományokat valóban megalapozzák, a bölcsesség fényét sikerrel terjesszék tovább, új és hasznos találmányokkal szolgálván az emberiséget."

COMENIUS az emberiség jövőjét a bölcsesség és a tanulás fényén keresztül képzelte el, amely az örök békét és a kölcsönös megértést biztosíthatná minden ember és teremvény számára. Csak a bölcsességen keresztül találhatja meg az ember a Krisztushoz, s rajta keresztül az Istenhez vezető utat. Ez volt COMENIUS számára az első és legfontosabb dolog, az "Unum Necessarium"

E hatalmas vízió megvalósulását azonban soha nem érte el. Torz formában ugyan felbukkant néhány művelt társaságban, a világ különböző részein. Ezek egyike a "The Royal College". COMENIUS azonban pedagógusként ért el igazán sikereket. "Orbis pictus"-a, amely az első igazán jó tankönyv a világon, majd kétszáz éven keresztül mérvadónak számított, és szolgálta gyerekek millióit. COMENIUS a modern Európa tanára.

ZINZENDORFnál az új társadalmi rend impulzusa alapvetően vallási alapon nyugodott. Amit COMENIUS számára a tanulás jelentett, azt jelentette ZINZENDORF számára a hit. Egy alkalommal így nyilatkozott: "Közösség nélkül nincs kereszténység." Feladatának nem azt tekintette, hogy okos könyveket írjon. Viszont élete során prédikációk és

beszédék ezreit tartotta meg, ezen kívül kétezer vallásos verset írt, amelyeket nagy testvérközösségek istentiszteletein énekelve adtak elő.

Nagyon igyekezett "Krisztus követője" lenni, s a következő szavak, melyeket feleségének írt, igen jellemzik őt: "A megváltó éjszaka a hegyen és napközben is néha olyan elfoglalt volt, hogy gyakran se enni, se leülni nem volt ideje. Ha valakinek igazán nehézségei támadnak, ha valaki egy munka előtt tényleg megterhelve áll, akkor általában arra gondol, hogy neki milyen sanyarú sorsa van."

Egy kissé gyerekes ez a vélekedés, de tele van jóakarattal és odaadással. Ezeket a tulajdonságokat ZINZENDORF át tudta adni az őt követőknek. Mindenüket megosztották egymással, mint az első keresztények. Egyszerű életet éltek, amelyet a munka és az áhítatok szabályoztak. Azon voltak, hogy valóban testvérek legyenek Krisztusban.

Amikor 1727-ben az első, a herrnhuti testvérközösség szellemi megalapítása egy szakrális festés formájában megünneplésre került, akkor többek között ezt mondta ZINZENDORF: „Egész Herrnhut szeretetben és szeretet által alapított, és nagy szeretet által kell megtartatnia is. Nincs itt helye a különbségeknek, mert szíveink alázatban egyesültek.”

Attól az alapítástól kezdve tartják az úgynevezett „óránkénti imákat”. A testvérek vagy nővérek egyike óránként, éjjel-nappal egyaránt, összetette a kezét, és imádkozott Istenhez. Ez az ír keresztények Bangor kolostorbeli szerzeteseinek soha véget nem érő kórusaira emlékezteti az embert, akiknek a szent éneke nappal és éjjel az égbe szállt.

A következő évek során a testvérközösség sok új telepet hozott létre, misszionáriusaik eljutottak Észak- és Dél-Amerikába, Lappföldre és Dél-Afrikába, Ceylonra és Etiópiába, Malaysiába és Perzsiába egyaránt. A morva testvérek nekiláttak az evangélium hirdetésének az egész világban.

Ez egy olyan emberközösség volt, amely a szíverőkre épült. Nem képviseltek igazán új teológiát, csak az a vágy hajtotta őket, hogy életüket és tudásukat Krisztusért és az apostolokért áldozzák. ZINZENDORF gyakran hangsúlyozta, hogy ő nem követ semmilyen általános tervet vagy egységes ideát. „Évről évre üdvöm lépéseit követtem, azt tettem, amit tennem kellett, szívesen.... Azt tervezem, hogy olyan sok pogányt felkeresek, amilyen sokat csak tudok, és megnézem, hogy részesülni kívánnak-e abból a vérből, ami a világért kiontatott.”

ZINZENDORF mindenekelőtt igehirdető volt. Feltárta szívét, legbelső lényegét adta. Nem gondolatokban, hanem igében hirdette az emberek új testvériségét.

ROBERT OWEN egy egészen más figura volt. Egy csomó akarat és energia volt benne, de nem volt nagy gondolkodó. Már tizennégy éves fiúként összefoglalta alapvető ideáit, amelyről később írott önéletrajzában is említést tesz. „A legnagyobb idegenkedéssel és hosszú belső harc után kényszerültem arra, hogy első és mélyen gyökerező vonzalmamat a Kereszténység iránt, és így minden egyéb más hitemet is feladjam. Mert felfedeztem, hogy ezek mind ugyanazon a balga képzeleten alapulnak, hogy a saját gondolataim, akaratom és cselekedeteim felett valaki más, legyen ez az Isten, a felelős, nem pedig én magam mint ember. Ahogy így belegondoltam, egészen más eredményre jutottam. Eszem arra tanított, hogy tulajdonságaimat a természet kényszerítette rám, de a nyelvemet, vallásomat és szokásaimat a közösségtől tanultam, amelyben élek, és így egészében véve mindkettőnek gyermeke vagyok. A természet adja a tulajdonságaimat, a társadalom pedig irányítja. Így kényszerültem feladni hitemet minden vallásban, amit az embereknek tanítottak, mert felismertem hamis alapjukat. De a vallásos érzület helyét azon nyomban elfoglalta a mindent átölelő irgalom szelleme, nem valamely szekta, párt, ország vagy faj iránt, hanem az egész emberi nem iránt, azzal az igaz izzó szándékkal, hogy jót tegyek vele.”

Ezekben a mondatokban benne foglaltatik OWEN egész filozófiája. Meg volt róla győződve, hogy minden embert meghatároz a környezete, és hogy e környezet javulása az

illető tulajdonságainak a javulását is jelentős mértékben magával hozza. Egy jó környezet tisztességes embereket termel, egy rossz környezet pedig gazembereket és részegeseket. OWEN számára a vallás egy felesleges kolonc, hisz meg volt róla győződve, hogy egy jó és erkölcsös egyénekből álló társadalomban a rossz nem bukkanhat fel.

Ennek ellenére OWEN maga mélyen vallásos ember volt, hisz minden erejével hitt a „mindent átölelő irgalom szellemében”, amiért egész életén keresztül dolgozott. Nagy előfutára volt annak a harcnak, amit az „ördögi” fonodákban szokásban lévő gyermekmunka ellen vettek fel minden időben. Csodálatos terveket szőtt a munkanélküliség átfogó leküzdésére. E célból megpróbált sok ezer embert befogadó nagy lakótelepeket létesíteni, mindezt úgy, hogy közben senki sem kapott a külön fizetést a munkájáért. Minden közös volt: a munka, a szórakozás, az étkezés, a kötelezettségek, a bevétel és a nyereség egyaránt. Kidolgozta azt is, hogy ki-ki milyen szerephez jusson ebben az önszabályozó és önfenntartó közösségben.

Sok ilyen telepet hozott létre, de egyik sem volt igazából sikeres. OWEN mégsem csüggedt el soha. Úgy érezte magát, mint egy új korszak prófétája, és „azonnal” akarta megvalósítani az ezeréves országot. Egyik újonnan alapított újságjának bevezetőszavait a következőképpen fogalmazta: „A régi erkölcstelen és az új morális világ közti folyón, a Rubikonon immár végérvényesen áttalléptünk. Igazság, tudás, egység, szorgalom és erkölcsi jó beteljesednek a hamisság, tudatlanság, széthúzás és erkölcsi gonosz egységes erői ellenében.

(...) Krisztus első eljövetele csak keveseknek hozta el az igazság kiteljesedését, szükségképpen érthetetlen beszédformákban, példabeszédekben és titkokban került átadásra. Krisztus második eljövetelekor sokaknak fog megnyilatkozni az igazság, és mindenkinek megadatik majd, hogy a végtelen jóságot valóságosan megélje, és ezekről bizonyosságot szerezzen.

Az ígért ezeréves ország akkor jön el, amikor rabszolga, a fogoly, a jobbágy, a gyermek, a szolga mindörökre szabadokká lesznek, és amikor nem lesz többé már se testnek, se pedig a léleknek nyomorgatása.”

Ezek kétség kívül egy olyan ember szavai, aki prófétának tartja magát. Ez a hit valami hihetetlen erőt és vitalitást adott neki. Soha nem lankadt, mindig folytatta, figyelmen kívül hagyva a vele szembejövő balsorsok százait és az általa ejtett hibák ezreit. Olyan volt, mint egy óriás, aki bele akart szólni a világtörténelem folyásába, és százakat meg ezreket vezetett egy olyan jövő felé, amelyről neki magának is csak halvány sejtelmek voltak. Vad képzelete és tévedési ellenére mérhetetlen sok embert belelkesített, és olyan szociális közösségeket hozott létre, amelyek a későbbi emberi közösségi kezdeményezései számára irányadónak bizonyultak.

V.

Ez a három férfi már szól: szavaik és tetteik mindenütt jelen vannak, ahol egy emberközösség új szociális rend megteremtésén fáradozik. Különösen élők és aktívak e három férfinak a szavai és tettei a Camphill-mozgalomban. Mint három csillag fénye, úgy ragyogja be lényük törekvéseinket, és hatja át munkánkat. Amit mi itt továbbvinni próbálunk nem szavaik pusztán ismételtetése, még kevésbé egy rögzült hagyomány. Nem tartjuk magunkat sem COMENIUS tanítványainak, sem OWEN követőinek, még kevésbé vagyunk a testvérközösség tagjai. Azonban mi is, mint e három úttörő, megpróbáltatások, tévedések és sikerek keresztvizében találjuk magunkat.

Amióta e három közül az utolsó, OWEN is elhunyt, megjelent egy negyedik, aki elődei fáklyáját egészen újszerű módon vitte tovább. RUDOLF STEINER 1861-ben született, három évvel OWEN halála után. Fiatalemberként a filozófiának szentelte magát, a századforduló óta pedig Krisztus és a kereszténység megújult felfogását hirdette. Élete utolsó éveiben szociálreformerként tűnt ki, és az emberi tevékenység számos területén mutatott új utakat: a gyógyászatban és a pedagógiában, a gyógypedagógiában és a mezőgazdaságban, a művészetben és az építészetben. Új szellemiséggel töltötte meg az emberi kultúra ezen területeit. Mindazt, amit a mi három emberünk egymástól függetlenül létrehozott, azt ő egyesítette, és egy magasabb szintre emelte.

Ilyen módon COMENIUS, OWEN ÉS ZINZENDORF munkája újjáéledt RUDOLF STEINER szellemtudományában. A COMENIUSi „pansofia” mint antropozófia jelent meg a színen. A szellemtudomány egy mindig megújuló iskolája a mindentudásnak, ahogyan azt COMENIUS elképzelte. Amikor RUDOLF STEINER könyveit és előadásait tanulmányozzuk, történjen ez egyénileg vagy csoportosan, olyankor mindig megalkotjuk a „bölcesség iskolájának” egy újabb építőkövét.

ZINZENDORF tettei is újragondolásra érettek. Ő olyan kornak volt gyermeke, amelyet átítatott a hit és a könyörületesség pietista áramlata. Akkoriban a „Krisztus követő” iránti aktív sóvárgás töltötte el az embereket, lelkük a jövő ezeréves birodalomról álmodozott. Sokan úgy vélték, hogy ők a kiválasztott nép, büszkeség és hiúság szédítette el a szíveiket. Krisztusban hinni, őt fényként és erőként felismerni minden közösségépítési kísérletben, ez az, amit RUDOLF STEINER által lett lehetséges számunkra.

Olyan sötét volt, amikor ROBERT OWEN élő ereje hatott, hogy azt az igaz megismerés fényével és bölcsességével sem tudta átlényegíteni. OWEN a gyakorlati szociális munka géniusza volt. Amikor 1906-ban RUDOLF STEINER szociális főtörvényét felvázolta, akkor vált csak világossá OWEN kísérletének lényege. Ez a törvény így hangzik: „Annál egészségesebb egy együttműködő emberi közösség, minél kevésbé igénylik az egyes munkatársak saját teljesítményük ellentételezését, azaz minél többet hagynak egymásnak, és a saját szükségleteiket nem annyira a maguk, mint inkább a többiek teljesítménye által hagyják kielégíteni.” Ehhez még hozzáfűzi STEINER azt, hogy „Minden közösségi intézmény, amely ennek a törvénynek ellentmond, hosszútávon nyomorúságot és szükségletet teremt”. Ebben találjuk meg OWEN legbensőbb célját. Egész élete e törvény keresésének a jegyében telt.

A Camphill-mozgalom megpróbálja mindenütt, ahol csak működik, és a munkában, amelyet végez, e három férfi ideáját a szellemtudomány fényében megvalósítani.

Az antropozófia mindenféle szempontból történő tanulmányozása hozzájárul ahhoz, hogy a Camphill-mozgalom a COMENIUSi Pansofia által felvázolt „Bölcsességek iskoláját” fel tudja építeni.

Amennyiben a Camphill-mozgalom megpróbálja életét krisztusi módom vezetni, a keresztény ünnepeket mint az évkör szent szabályozót betartani, és a krisztusi lelket mint igaz fényt minden emberi közösséggel megismertetni, akkor ZINZENDORF „Krisztus követőnek” az útján jár.

A szociális főtörvény megvalósítása érdekében végzett mindennapos munka ahhoz segíti hozzá a Camphill-mozgalmat, hogy megvalósítsa OWEN „mindent átölelő irgalmasságát”.

E három úttörő férfi olyan, mint a három napkeleti bölcs, akik egykoron, az első Karácsonykor, ajándékaikat a Gyermekek lábaihoz letették. COMENIUS bölcsességének aranyát hozta, ZINZENDORF szeretetének tömjénjét áldozta, OWEN jóakarátának mirháját ajándékozta.